

**Sprawozdanie z Konferencji Naukowej
nt. *Współczesne wyzwania
prawa prywatnego międzynarodowego,*
zorganizowanej przez Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Warszawskiego
w dniach 19—20 kwietnia 2012 r. w Warszawie**

Konferencja zorganizowana została przez Katedrę Międzynarodowego Prawa Prywatnego i Handlowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego (WPiA UW). W zamierzeniu organizatorów stanowić miała forum wymiany poglądów dotyczących najważniejszych problemów, jakie współcześnie pojawiają się w prawie prywatnym międzynarodowym. Była pierwszym od wielu lat ogólnopolskim wydarzeniem naukowym w tej dziedzinie prawa.

Do udziału w Konferencji zaproszono kilkudziesięciu najwybitniejszych przedstawicieli polskiej nauki prawa prywatnego międzynarodowego. Łącznie wygłoszono dwadzieścia trzy referaty w siedmiu sesjach naukowych.

Konferencję otworzyła prorektor Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr hab. Marta Kicińska-Habior. Następnie głos zabrał dziekan WPiA UW prof. dr hab. Krzysztof Rączka, który podkreślił rosnące znaczenie prawa prywatnego międzynarodowego, wynikające z przemian społecznych i technologicznych, skutkujących nasilaniem się obrotu międzynarodowego. Profesor Rączka zwrócił również uwagę na niedostateczne uwzględnianie omawianej dziedziny prawa w programach studiów prawniczych na polskich uniwersytetach oraz na konieczność zmiany tego stanu rzeczy.

Obrady zainaugurował kierownik Katedry Międzynarodowego Prawa Prywatnego i Handlowego WPiA UW prof. Jerzy Poczobut, który podkreślił między innymi daleko idące zmiany, jakie zaszły w ustawodawstwie w zakresie prawa prywatnego międzynarodowego. Wskazał, że ostatnie działania legislacyjne, zarówno w prawie krajowym, jak i europejskim, powodują konieczność prowadzenia szeroko zakrojonych badań nad wieloma zagadnieniami o podstawowym dla obrotu międzynarodowego znaczeniu.

Wystąpienia konferencyjne poświęcone były różnym zagadnieniom, mieszczącym się w ramach wyznaczonych przez pojęcie prawa prywatnego międzynarodowego jako prawa kolizyjnego, które rozstrzyga o właściwości prawa materialnego w sprawach z zakresu prawa prywatnego. Zgodnie z przyjętym przez organizatorów programem, konferencję rozpoczęto referatami dotyczącymi zagadnień bardziej teoretycznych, związanych między innymi: ze statusem prawa prywatnego międzynarodowego, źródłami prawa, stosunkiem prawa polskiego i europejskiego. Następnie przedstawiano wystąpienia na temat instytucji części ogólnej prawa prywatnego międzynarodowego. W dalszej części Konferencji prezentowane były referaty poświęcone problemom ustalania prawa właściwego dla różnych kategorii stosunków z zakresu prawa prywatnego.

Konferencja miała charakter krajowy, jednak na zaproszenie organizatorów wziął w niej udział również prof. Michael Martinek (Universität des Saarlandes w Saarbrücken), jeden z najwybitniejszych przedstawicieli niemieckiej nauki prawa prywatnego międzynarodowego. W referacie poświęconym przepisom wymuszającym swoje zastosowanie przedstawił dogłębną analizę regulacji tego zagadnienia w pierwszym rozporządzeniu rzymskim.

Prawo europejskie stanowiło także istotny aspekt rozważań, będących przedmiotem referatu prof. Maksymiliana Pazdana (Uniwersytet Śląski, Akademia Leona Koźmińskiego), a dotyczących koordynacji polskiego i europejskiego prawa prywatnego międzynarodowego. Referat zawierał analizę form i metod dostosowania prawa polskiego do prawa europejskiego, w szczególności przez uchwalenie w 2011 r. nowej ustawy — Prawo prywatne międzynarodowe. Profesor Pazdan, mający główny udział w pracach nad ustawą, zaprezentował szczegółową analizę wybranych rozwiązań przyjętych w niej przez ustawodawcę.

Relacje między różnymi metodami regulacji obrotu gospodarczego w Unii Europejskiej były przedmiotem wystąpienia prof. Andrzeja Całusa (em. prof. Szkoły Głównej Handlowej). Referat zawierał dogłębną i oryginalną analizę wzajemnego stosunku zasady państwa pochodzenia oraz norm kolizyjnych. Na jego podstawie uczestnicy Konferencji mogli się przekonać, jak bardzo złożone są problemy współistnienia prawa ma-

terialnego Unii Europejskiej i tradycyjnych form regulacji sytuacji międzynarodowych z zakresu prawa prywatnego.

Z kolei prof. Jerzy Poczobut (Uniwersytet Warszawski) wygłosił referat poświęcony niezwykle istotnemu, a dotychczas w zasadzie nieporuszalnemu w polskiej doktrynie, zagadnieniu stosowania obcego prawa publicznego przy rozstrzyganiu spraw z zakresu prawa prywatnego. Przepis stanowiący podstawę normatywną stosowania obcego prawa publicznego został wprowadzony do prawa polskiego po raz pierwszy w ustawie z 2011 r. Ogólne sformułowanie przepisu i jego daleko idące możliwe skutki sprawiają, że wymaga on wyczerpującego opracowania. Profesor Poczobut przeprowadził obszerną analizę tego zagadnienia, opartą na rozważaniach teoretycznych i prawnoporównawczych.

Referat dr Marii-Anny Zachariasiewicz (Uniwersytet Śląski) poświęcony był metodzie analizy funkcjonalnej w prawie prywatnym międzynarodowym. Tematyka wystąpienia dotyczyła rzadko podejmowanych w doktrynie prawa kolizyjnego zagadnień metod badania i wykładni prawa.

Wspomniane na wstępie zmiany legislacyjne spowodowały konieczność podejmowania na nowo problematyki norm części ogólnej prawa prywatnego międzynarodowego. Rozważania tego rodzaju znalazły się również wśród wystąpień konferencyjnych.

Doktor Marcin Czepelak (Uniwersytet Jagielloński) dokonał analizy zagadnienia wyboru prawa właściwego w prawie polskim i unijnym. Panująca tendencja do rozszerzania dopuszczalności wyboru prawa przez strony stwarza wiele trudności o charakterze zarówno teoretycznym, jak i praktycznym. Referat zawierał analizę wybranych problemów z tego zakresu.

Wystąpienie prof. Aurelii Nowickiej (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) dotyczyło klauzuli porządku publicznego, w tym związków tej instytucji z prawami podstawowymi, stanowiącymi część dorobku prawnego Unii Europejskiej. Profesor Nowicka zwróciła między innymi uwagę na stosunkowo rzadkie powoływanie się na klauzulę w polskim orzecznictwie. Wskazywała również na zagrożenia związane ze sformułowaniem klauzuli w wybranych aktach prawa europejskiego.

Referat prof. Bernadetty Fuchs (Uniwersytet Śląski) poświęcony był kwestii przepisów wymuszających swoje zastosowanie w nowej ustawie — Prawo prywatne międzynarodowe. Wystąpienie zawierało analizę problemów, jakie mogą wystąpić w związku ze sformułowaniem przepisów nowej ustawy dotyczących powyższego zagadnienia. Profesor Fuchs między innymi omówiła trudności wiążące się z dopuszczeniem przez ustawodawcę stosowania przepisów wymuszających swoje zastosowanie państw obcych.

Większość wystąpień konferencyjnych poświęcona była kwestiom ustalania prawa właściwego dla określonego zakresu stosunków z dziedziny prawa prywatnego. Wygłoszone referaty dotyczyły różnorodnych zagadnień, między innymi: problematyki osób prawnych, zobowiązań umownych i pozaumownych oraz prawa rodzinnego.

Problematyce osób prawnych poświęcono referaty w sesji naukowej otwierającej drugi dzień Konferencji. Obszernej analizy ustawowej regulacji statutu personalnego osób prawnych dokonał prof. Adam Opalski (Uniwersytet Warszawski). Przedmiotem referatu były przede wszystkim przewidziane w ustawie łączniki, na podstawie których należy ustalać prawo właściwe dla osób prawnych. Profesor Opalski zwrócił też uwagę na brak precyzji w sformułowaniu miarodajnych przepisów, które mogą być interpretowane na różne, radykalnie rozbieżne sposoby.

Doktor Andrzej W. Wiśniewski (Uniwersytet Warszawski) poświęcił swe wystąpienie krytycznej analizie przepisów dotyczących uznania zagranicznej osoby prawnej. Wskazywał, że potraktowanie kwestii uznania jako zagadnienia kolizyjnego, niezależnie od przyjętego łącznika, nie prowadzi do zadowalających rezultatów. Referat zawierał jednoznaczny postulat traktowania istnienia zagranicznej osoby prawnej jako materialnej kwestii prawa prywatnego międzynarodowego.

Prawo właściwe dla spółek w kontekście unijnej swobody przedsiębiorczości było przedmiotem rozważań dr. Arkadiusza Wowerki (Uniwersytet Gdański). Autor tego wystąpienia zaprezentował między innymi analizę wpływu orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na krajowe rozwiązania kolizyjne, które dotyczą statutu personalnego osób prawnych. W zakresie tym rozważana była przede wszystkim zgodność teorii siedziby z europejskim prawem pierwotnym, interpretowanym zgodnie z przytoczonym orzecznictwem. Zagadnieniu osobowości prawnej w obrocie międzynarodowym poświęcił swoje wystąpienie również dr hab. Wojciech Klyta (Uniwersytet Śląski). Rozwazał mianowicie związek międzynarodowego prawa spółek i międzynarodowego prawa publicznego.

Dyskusja, stanowiąca podsumowanie omawianej sesji naukowej, była okazją do przedstawienia różnych, często rozbieżnych poglądów dotyczących ustalania prawa właściwego dla osób prawnych, uwidaczniając, że w dziedzinie tej nadal pewne problemy o podstawowym znaczeniu wymagają interwencji ustawodawcy.

Doktor Mateusz Pilich (Uniwersytet Warszawski) rozwazał niezwykle istotne, a dotychczas niemal niepodejmowane w polskiej doktrynie zagadnienie prawa właściwego dla dóbr osobistych i ich ochrony. Jego referat zawierał analizę całokształtu regulacji ustawowej w tym zakresie. Autor zwrócił uwagę na trudności mogące powstać na tle praktycznego zastosowania analizowanych przepisów.

Doktor Marek Świerczyński (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) analizował regulacje prawa właściwego dla zobowiązań z naruszeń własności intelektualnej, przedstawiając nowe propozycje reguł kolizyjnych. Wskazał, że w zakresie tym powszechnie przyjęta jest zasada terytorializmu, jednakże występują trudności w ustaleniu prawa właściwego, zwłaszcza w przypadku naruszeń wielomiejscowych. Referent omówił propozycje rozwiązań kolizyjnych, będących rezultatem prac przedstawicieli doktryny.

Przedmiotem wystąpienia dr Moniki Wałachowskiej (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) była dotychczas niepodjęmowana w polskiej doktrynie kolizyjnoprawna problematyka roszczeń odszkodowawczych osób pośrednio poszkodowanych. Referat zawierał analizę przede wszystkim kwestii zależności rozstrzygnięć kolizyjnych w zakresie roszczeń osób bezpośrednio i pośrednio poszkodowanych. Zgodnie z przedstawioną konkluzją, jeżeli roszczenie osoby pośrednio poszkodowanej ma charakter samodzielny, to należy odrębnie poszukiwać dla niego prawa właściwego.

Z bardzo dużym zainteresowaniem, skutkującym żywą dyskusją uczestników Konferencji, został przyjęty referat dr. Macieja Mataczyńskiego (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), dotyczący prawa właściwego dla odpowiedzialności odszkodowawczej za naruszenie obowiązków informacyjnych i innych deliktów prawa rynku kapitałowego. Istotne znaczenie wymienionej problematyki wynika przede wszystkim z umiędzynarodowienia rynków kapitałowych. Doktor Mataczyński rozważał różne prezentowane w doktrynie koncepcje, proponując poddanie wymienionych spraw prawu państwa, którego organ regulacyjny jest właściwy w zakresie nadzoru.

Odrębna sesja naukowa poświęcona została kolizyjnym zagadnieniom prawa rodzinnego. Pierwszy z autorów referatów w tym panelu — dr Piotr Mostowik (Uniwersytet Jagielloński) — poświęcił swoje wystąpienie rozwiązaniom unijnego prawa prywatnego międzynarodowego, zmierzającym do materialnoprawnego rezultatu w kontekście kompetencji Unii Europejskiej w zakresie prawa rodzinnego. Referat w znacznej mierze dotyczył problemu zakresu uprawnień organów prawodawczych Unii Europejskiej w stanowieniu norm kolizyjnych. Doktor Mostowik rozważał zagadnienie, czy prawodawca europejski nie wykracza poza swoje kompetencje, korzystając z norm kolizyjnych do wprowadzania w zakresie prawa rodzinnego jednolitych rozwiązań materialnoprawnych.

Regulacja prawa właściwego dla przysposobienia w nowej ustawie — Prawo prywatne międzynarodowe była przedmiotem referatu prof. Bogusławy Gneli (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie). Autorka skoncentrowała uwagę na problemie, w jaki sposób zasady ustalania prawa

właściwego dla przysposobienia zmieniły się w porównaniu z dotychczas obowiązującą ustawą. Profesor Gnela analizowała między innymi zmiany dotyczące ustalania prawa właściwego dla wspólnego przysposobienia przez małżonków.

Doktor Agata Koziół i dr Jacek Zrałek (Uniwersytet Śląski) zaprezentowali referat dotyczący skuteczności umów majątkowych małżeńskich wobec osób trzecich w nowej ustawie o prawie prywatnym międzynarodowym. Wskazywali, że przyjęte rozwiązania stanowią rezultat wyważenia dwóch zasad: ochrony majątku rodziny i ochrony osób trzecich działających w dobrej wierze. Regulacje wprowadzone w nowej ustawie — Prawo prywatne międzynarodowe, które dotyczą ochrony osób trzecich, zostały przez autorów tego referatu ocenione pozytywnie, z zastrzeżeniem, że właściwy poziom ochrony mogłoby zapewnić dopiero utworzenie unijnego rejestru majątkowych stosunków małżeńskich.

Doktor Anna Natalia Schulz (Instytut Nauk Prawnych PAN) przedstawiła silnie obecną w świadomości społecznej problematykę cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę. Referat poświęcony był praktyce stosowania konwencji haskiej z 1980 r., stanowiącej podstawowe źródło norm, na podstawie których rozstrzygane są spory dotyczące tego zagadnienia.

Wystąpienie prof. Jacka Góreckiego (Uniwersytet Śląski) dotyczyło problematyki umów kreujących osobiste zabezpieczenia wierzytelności w prawie prywatnym międzynarodowym. Przedmiotem analiz były zasady ustalania prawa właściwego dla umów poręczenia i gwarancji. Autor referatu w obszerny sposób omówił miarodajne regulacje pierwszego rozporządzenia rzymskiego, dotyczące wymienionych zagadnień.

Z kolei dr Witold Kurowski (Uniwersytet Śląski) przedstawił analizę regulacji kolizyjnoprawnych dotyczących podmiotowych zmian statutu zobowiązaniowego. Przedmiotem regulacji były kwestie: przelewu wierzytelności, subrogacji i przejęcia długu. Autor zwrócił uwagę między innymi na brak wyczerpującej regulacji wymienionych zagadnień w prawie europejskim i konieczność sięgania w szerokim zakresie do rozwiązań prawa krajowego.

Referat dr. Macieja Zachariasiewicza (Akademia Leona Koźmińskiego) dotyczył relacji projektowanego unijnego „instrumentu opcjonalnego” i przepisów wymuszających swoje zastosowanie. Zagadnienie to oparte zostało między innymi na rozważaniach na temat charakteru prawnego „instrumentu opcjonalnego”. Doktor Zachariasiewicz wyraził pogląd, że jakkolwiek stosowanie przepisów wymuszających swoje zastosowanie z pierwszeństwem przed normami „instrumentu opcjonalnego” trzeba uznać za dopuszczalne, to należałoby ograniczyć możliwość ich stosowania przez wprowadzenie odrębnej regulacji w tym zakresie.

Uczestnicy Konferencji mieli możliwość wymiany poglądów i dyskusji na najbardziej interesujące, aktualne tematy dotyczące prawa prywatnego międzynarodowego. Z okazji tej chętnie korzystali, a dyskusje przewidziane po każdej sesji naukowej płynnie przechodziły w żywe polemiki, w których oprócz referentów brali udział liczni zaproszeni goście. Problemy przedstawiane zarówno w wystąpieniach, jak i w trakcie dyskusji uwiaryściły duży zakres wyzwań stojących przed nauką, ustawodawstwem i orzecznictwem w dziedzinie prawa prywatnego międzynarodowego.

Podczas Konferencji wielokrotnie podkreślano, że prawo prywatne międzynarodowe w stopniu niedostatecznym uwzględniane jest w programach kształcenia prawników, w tym przede wszystkim na studiach magisterskich. Po zakończeniu Konferencji jej uczestnicy jednogłośnie przyjęli rezolucję, wzywającą do zmiany sytuacji w tym zakresie.

Referaty wygłoszone podczas Konferencji zostały opublikowane w pracy zatytułowanej *Współczesne wyzwania prawa prywatnego międzynarodowego*, pod redakcją prof. Jerzego Poczobuta. Publikacja ukazała się w 2013 r. nakładem wydawnictwa Wolters Kluwer.

Opracował *Nikodem Rycko*